

1996 р., внаслідок чого Україна знову набула ознак президентсько-парламентської республіки.

Список використаної літератури:

1. *Сас О.* Верховна Рада Української РСР – безпосередня попередниця сучасного українського парламенту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/2608/>.
2. Конституція Української Радянської Соціалістичної Республіки // Історія української Конституції / упоряд. А.Г. Слюсаренко, М.В. Томенко. – К., 1997.
3. *Шаповал В.М.* Парламентаризм і законодавчий процес в Україні : навч. посіб. / В.М. Шаповал, В.І. Борденюк, Г.С. Журавльова. – К., 2000.
4. Про надання союзним республікам повноважень в галузі зовнішніх зносин і про перетворення у зв'язку з цим Народного комісаріату закордонних справ із загальносоюзного у союзно-республіканській народний комісаріат : Закон СРСР від 7.02.1944 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://textbooks.net.ua/view/10/17/>.
5. Юридична енциклопедія : в 6-ти т. / Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К., 2003. – Т. 5: П-С.
6. Про внесення змін та доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР : Закон України від 14 лютого 1992 р. // ВВР України. – 1992. – № 20. – Ст. 271.
7. Конституція (Основний Закон) України від 20 квітня 1978р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/888-print1330280888959772>.
8. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки від 20 квітня 1978 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://static.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1978.html>.
9. Про внесення змін та доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР: Закон України від 10 жовтня 1990 р. // ВВР УРСР. – 1990. – № 45. – Ст. 606.
10. *Орзіх М.А.* Конституція України діє, конституційні перетворення тривають (до 1-ї річниці Конституції України) [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://www.yuricom.com/analytical_information.
11. *Кравченко В.В.* Конституційне право України : навч. посіб. – Друге вид., доповнене. – К., 2002.
12. Конституція України : прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. – К., 1997.

Надійшла до редакції 10.01.2013

КАГЛЯНЧУК І.В., здобувач
(Львівський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 347.97/.99(477)

ПРІОРИТЕТИ ФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Розкрито питання управлінської діяльності у сфері реформування судової системи як особливого виду соціального управління, що покликаний забезпечити комплексність та інтеграцію вироблення теоретичних підходів до розуміння механізму процесу реформування.

Ключові слова: *судова влада, судова система, судова реформа, концепція судової реформи, інститути судової влади, система правосуддя, управління діяльністю судової системи, саморегуляція судової системи.*

Раскрыты вопросы управленческой деятельности в сфере реформирования судебной системы как особого вида социального управления, который призван обеспечить комплексность и интеграцию создания теоретических подходов к пониманию механизма процесса реформирования.

Ключевые слова: *судебная власть, судебная система, судебная реформа, концепция судебной реформы, институты судебной власти, система правосудия, управление деятельностью судебной системы, саморегуляция судебной системы.*

The article deals with the analysis of administrative activity in the field of judicial system reformation as the special type of social administration, which aims to provide complexity and integration of creating theoretical approaches to understanding the mechanism of reformation process.

Key words: *judicial authority, judicial system, justice, judicial reform, concept of judicial reform, judicial authorities, system of justice, judicial systems activity administration, judicial system self-regulation.*

Сучасний стан розвитку системи правосуддя характеризується відсутністю системного і узгодженого розуміння подальшого проведення та завершення судової реформи. Недоскона-

лість концептуального бачення реформування судової системи часто призводила і призводить до непослідовності, невиправданого зволікання, а останнім часом – поспішності в її проведенні, роблячи її час від часу заручницею різних політичних сил. Проте в ідеалі вона має ґрунтуватися на чіткій науково обґрунтованій стратегії.

Окремі аспекти судової реформи в останні роки досить широко висвітлюються в науковій літературі. Зокрема, вони знайшли відображення у працях Р.О. Куйбіди, В.І. Шишкіна, В.Д. Бринцева, В.С. Стефанюка, О.М. Коротуна, В.В. Кривенка, С.В. Прилуцького, М.І. Козюбри, В.Ф. Опришка, В.В. Онопенка, Д.М. Притики та ін.

Мета даної статті полягає у дослідженні судової реформи як соціального завдання, що потребує особливого підходу з урахуванням національної культури, традицій, характеру народу як фактора стабілізації соціальної економіки та політичної ситуації.

В юридичній енциклопедії поняття „реформа” визначається як процес кардинальних, часто тривалих за часом перетворень відповідних сторін суспільного життя, державно-правових інститутів, окремих структур тощо. Реформи, як правило, модернізують і змінюють форму та зміст відповідних суспільних відносин, не порушуючи при цьому їхніх принципових засад. Цим реформи відрізняються від революцій, у ході яких характер перетворень є швидкоплинним і руйнівним для певної системи [1, с. 303].

Як зазначає Л. Тихомирова, реформа – це перетворення, зміна, перебудова якої-небудь сфери суспільного чи державного життя, що здійснюється державою та вказує на такі характерні риси реформи, як поступовість, комплексність, завершеність змін, їх позитивний характер. Успішне ж проведення реформи залежить від підтримки суспільством, усвідомлення її необхідності тощо [2, с. 757].

Реформи класифікують за рядом ознак, а саме:

- 1) відповідно до сфер суспільного життя (економічні, соціальні, політичні, правові);
- 2) за функціональною спрямованістю реформування державних інститутів (реформи адміністративного, слідчого апарату, представницької влади);
- 3) за територією проведення (місцеві, загальнодержавного значення) тощо.

Вказані класифікаційні ознаки також свідчать про існування певних теоретичних положень, що визначають процес реформування.

Реформаторський шлях як теорія перетворень сформувався ще наприкінці ХІХ ст., коли Б. Бернштейн, Г. Фольмар, А. Мільєран та інші висловлювали ідею поступового вrostання наявного (буржуазного) суспільства в соціалізм. Основними ідеями тодішнього реформаторського підходу до розвитку суспільства були моральне виховання людей у дусі вічних цінностей, наголошення на поступових демократичних перетвореннях, спадкоємне входження позитивних елементів старого суспільства у нове. Вважалось, що реформу здійснює соціальна верства, яка перебуває при владі, зберігаючи при цьому усталений устрій і свої владні позиції. Відтак, реформа, змінюючи ті чи інші аспекти суспільного життя, не порушувала його якісних показників. Зміна якісних показників суспільства покладалась на соціальну революцію як механізм удосконалення цивілізацій та переходу від однієї формації до іншої. Але при поетапному, послідовному й спадкоємному здійсненні реформ якісні зміни виявляються таким же незворотнім наслідком, як під час розгортання революції. Але, як уже зазначалося, специфіка реформаційних змін полягає в їх проведенні без насильства, соціального протистояння, військового конфлікту тощо [3, с. 137].

Як свідчить історія, незважаючи на певну суперечливість теоретичних та організаційних засад, реформаторський шлях перетворень в ряді країн мав позитивні наслідки. Виходячи з цього, як вважають науковці, його позитивні аспекти можуть бути використані серед факторів стабілізації соціально-економічного і суспільно-політичного розвитку України.

Слід зупинитись на аналізі деяких із них. Досить важливо, щоб реформаторський процес розбудови України розглядався як вагома наукова проблема. Тобто реформатори держави у своїх концептуальних підходах та практичних пропозиціях мають виходити з наукового світогляду й досягнутого на вказаний період загальнокультурного рівня. У практиці вітчизняного реформування простежуються певні кроки, спрямовані на втілення вказаного положення у життя. Мається на увазі розробка і прийняття у 1997 р. Концепції державно-правової реформи та її основних напрямів, в тому числі й судового реформування. Було вироблено основні засади

її здійснення та відповідні рекомендації. Так, для проведення адміністративної реформи створено спеціальну комісію та заплановано ряд інших заходів; проблеми парламентського реформування обговорювались під час проведення міжнародної науково-практичної конференції за участю провідних науковців, керівництва Верховної Ради України, народних депутатів; серію концептуальних документів та заходів було прийнято для проведення судової реформи. Але в подальшому ця робота не набула системного характеру. Як слушно зауважує В. Опришко, судова реформа має ґрунтуватися на загальних принципах реформування державної діяльності в цілому, бути невід'ємною його складовою, мати однією з гарантій своєї ефективності наукове забезпечення процесу розробки і здійснення реформи [4, с. 16].

У ході проведення реформування слід звернути увагу на теоретичний постулат, зміст якого полягає у схоластичному та раціональному походженні реформи соціальних процесів. Суспільство як самодіяльне утворення має два джерела удосконалення: внутрішнє і зовнішнє. Внутрішнє відоме як процес самоорганізації, а зовнішнє – як процес організації. Об'єктивна багатоспрямованість еволюційних рішень вимагає відмови від силового тиску на соціальні системи. Як наголошується в науковій літературі, досить важливо навчитися замінювати управлінські команди, що йдуть від зовнішніх джерел на процеси самоорганізації системи, вміти збуджувати її внутрішні сили, які б швидко породжували адекватні даному соціальному середовищу структури, що тривалий час самопідтримуються та раціонально функціонують [5, с. 268-270].

На важливість саморегуляції у будь-якій системі – чи то соціальній, чи то системі державних органів – вказує і В. Воронкова та визначає її структуру як усвідомлену суб'єктом мету конкретної активності, модель значущих умов діяльності, програму власне виконавських дій, систему критеріїв успішності діяльності, інформацію про реально досягнуті результати, оцінку відповідності реальних результатів критеріям успіху, рішення про необхідність і характер кореляції діяльності [6, с. 10]. У вказаній структурі можна простежити певну управлінську систему, її елементи використати для вироблення моделі, що забезпечувала б процес реформування. Крім того, можемо провести певні паралелі із механізмом адміністративно-правового регулювання, що складається із таких стадій: регламентація суспільних відносин, тобто розробка та прийняття правових норм, що формулюють правила поведінки для учасників суспільних відносин; виникнення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, коли відбувається процес переходу від загальних приписів правових норм до конкретної моделі поведінки того чи іншого суб'єкта права; реалізація суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, коли фактично втілюються в життя приписи норм права в реальну поведінку того чи іншого суб'єкта [7, с. 68].

При проведенні реформ, а особливо судової, варто звернути увагу на активно обговорюване політологами, соціологами та юристами твердження про необхідність вивчення і запозичення досвіду інших країн. Аналіз ґносеологічних підвалин процесу реформування свідчить, що вивчати слід глибинні унікально-універсальні категоріальні структури мислення, завдяки яким можливо знайти те чи інше рішення, адже для конкретної дійсності, наприклад української, потрібні свої форми організації суспільного життя, а отже і реформаторської діяльності. Практика свідчить, що в ході процесу реформування в Україні досить часто політики, науковці, практики оперують категорією „європейські стандарти”. Так, і концепцію судової реформи дослівно сформульовано як „концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів”. Але дотримання європейських стандартів не означає побудову судової системи за певною копією. З цього приводу досить раціональними видаються погляди М. Козюбри, що європейські стандарти щодо судової влади – це не стільки єдиний еталон, за яким потрібно будувати судову систему, скільки певні цінності, на які слід орієнтуватися при її реформуванні [8, с. 49].

Аналогічної позиції дотримується і В. Сіренко, зазначаючи, що вирішення проблем судової влади у кожній державі потребує особливого підходу з урахуванням національної культури, традицій, характеру народу. Устрій судової системи не можна „списувати” з інших країн. Запозичувати окремі елементи можна, але не системно, адже пересажені в умови іншої національної культури механізми судової системи не працюють або працюють з грубими перекоцями [9, с. 4].

У цьому руслі постає ще одне не менш важливе і актуальне питання, що стосується готовності України сприйняти ці стандарти. Однозначно оцінювати цю ситуацію неможливо, адже вітчизняна судова система, як і державна влада в цілому, формувалися на відмінних від

західноєвропейських засадах. За роки незалежності України й у судовій системі, і в органах державної влади відбулися суттєві зміни: на конституційному рівні закріплено поділ влади, незалежність суду і суддів, заборона створення надзвичайних судів та інше. Певні зрушення відбулися як у суспільній правосвідомості та правовому мисленні суспільства в цілому, так і у правовому мисленні представників суддівського корпусу. Але наскільки останні готові до цих змін, говорити важко. Слід враховувати, що правове мислення є досить консервативним за своїм характером. Можна запозичити найдемократичніші принципи правосуддя чи судоустрою, але вони не будуть працювати, якщо не сприйматимуться ані суспільством, ані особами, які будуть реалізовувати їх на практиці.

Як методологічний інструментарій для розробки реформ може бути застосований системний підхід. Виходячи з цього, реформування в Україні повинно мати системний характер, тобто йдеться про так звані системні реформи – комплекс поступових змін, які забезпечують перехід суспільної системи від одного якісного стану до іншого, що є більш прогресивним, здійснюється мирним шляхом, послідовним залученням все більшої маси населення, яка активно утверджує себе як суб'єкт суспільного розвитку, та більшого спектру самих змін. При системному реформуванні всі складові реформи охоплені єдиною реформаторською ідеологією, зміни носять послідовний характер, здійснюються поетапно і поступово. В цьому сенсі слушним є зауваження ряду науковців, що коли не вдається реалізувати повномасштабну судову реформу, то слід виділити в ній окремі пріоритети і втілювати їх почергово, відповідно до єдиного стратегічного плану [10, с. 56].

Поняття „системна реформа” може вживатися як у широкому, так й у вузькому значенні. У широкому значенні системна реформа – це комплекс реформ у соціально-економічній, суспільно-політичній, культурній сферах життя держави, що може передбачати конституційну, парламентську, судову, економічну та інші реформи. Системною має бути і окремо взята реформа, у тому числі й судова, що забезпечить її успішне проведення. Якість системної реформи оцінюється за різними показниками, але найбільш часто використовуються соціальні наслідки для людини або форма та рівень взаємодій між системою державної влади і населенням. Названі показники є актуальними й при оцінці судової реформи.

Науковці наголошують, що процес здійснення чи то окремої реформи, чи їх комплексу в більшості може протікати суперечливо, та виділяють ряд факторів, що безпосереднім або опосередкованим чином можуть його стримувати, а саме: політичну неструктурованість суспільства; недостатню наукову обґрунтованість реформи; розбалансованість взаємодії гілок влади; суб'єктивність окремих „реформаторів”; залишковість орієнтацій частини населення на тоталітарні підходи та цінності; суперечливий вплив зовнішньополітичного та економічного факторів.

Як свідчить досвід вітчизняного реформування, вони мали місце і в його історії та, на жаль, деякі з них є характерними й для сучасного реформування судової системи,

Процеси реформування як в цілому, так і проведення судової реформи зокрема, будуть успішними лише тоді, коли розумітимуться як соціальне завдання, що стоїть перед народом і державою, як фактор стабілізації соціально-економічної і політичної ситуації, підвищення іміджу держави перед іноземними партнерами. Окремі науковці визначають зовнішні та внутрішні фактори прискорення та умови виконання цього соціального завдання, обґрунтовують послідовність політичних кроків механізму реалізації реформ в сучасних умовах.

До зовнішніх факторів (умов) поглиблення реформ відносять: ефективну міжнародну, зовнішньополітичну діяльність держави, зміцнення її міжнародного авторитету; залучення інвестицій; вирішення ряду економічних проблем. До внутрішніх – взаємодію гілок влади; порозуміння між партіями; узгоджену стратегію реформ; розуміння і підтримку курсу на рівні масової свідомості населення. Найвища ж ефективність та успіх реформ може бути лише при оптимальній дотичності та забезпеченості взаємодії зазначених умов та факторів, чому має сприяти й управлінська діяльність різних рівнів.

Отже, управління процесом реформування має досить суттєве значення для його успішного проведення. Вирішення вказаних проблем є важливим як для практики, так і для теорії правничої науки, особливо у період переходу від державоцентристських до людиноцентристських пріоритетів у державно-правовому регулюванні, суть яких полягає у виділенні в системі суб'єктів правових відносин на перший план громадянина з його правами, законними інте-

ресами та свободами.

Процес реформування має здійснюватися на основі певних загальних засад, тобто принципів реформування у судовій сфері. Як зазначає В. Опришко, судове реформування має ґрунтуватися насамперед на загальних принципах реформування державної діяльності в цілому, що вимагає їх вироблення [4, с. 15]. Якщо вести мову про загальні принципи управління процесом реформування, то можна визначити такі з них:

- судова реформа має здійснюватися у системному взаємозв'язку з іншими державними реформами, що зумовлюється принципом єдності державної влади;
- реформування судової системи повинно здійснюватися на основі відповідних положень Конституції України та інших чинних законодавчих актів;
- під час здійснення управління процесом реформування важливе значення має поєднання державних і самоврядних засад, що сприятиме процесу демократизації судової системи;
- законодавство про судоустрій повинно бути чітким, однозначним за своїм тлумаченням, без наявності правових колізій;
- розробка і здійснення судової реформи повинні мати наукове підґрунтя;
- реформа має здійснюватися на основі чітко розподілених функцій та повноважень між органами судової влади, іншими державними органами, громадськими формуваннями, повноваження яких мають пряме відношення до судової діяльності.

Дотримання кожного із цих принципів у процесі реформування суспільних відносин, у тому числі й судової системи, в цілому сприятиме досягненню поставленої мети і позитивному результату.

Будь-яка реформа, у тому числі й судова, супроводжується, як правило, внесенням певних коректив у існуючий правопорядок, реформуванням відповідних управлінських систем, удосконаленням правових механізмів діяльності органів влади. Проведення відповідної реформи вимагає певних фінансових і матеріальних затрат, без яких поставлені завдання не будуть виконані. Відтак, слід пам'ятати, що у судовій системі потрібно запроваджувати лише ті зміни, що потребують невідкладного впровадження, мають відповідне фінансове підґрунтя та принесуть позитивний результат.

Принцип відповідності судового реформування Конституції та іншим законодавчим актам України означає, що процес реформування не може виходити за межі чинного законодавства, органи державної влади мають діяти відповідно до своїх повноважень та компетенції, а будь-які зміни в системі судоустрою мають відповідати Конституції або вноситись після відповідних змін до неї.

Певні розбіжності в цьому плані зустрічаються у прийнятому нещодавно Законі „Про судоустрій і статус суддів в Україні”. Так, закріплення у Законі чотириланкової системи судів загальної юрисдикції на перший погляд не несе в собі чогось негативного для правосуддя, а відповідає вимогам Конституції, в якій передбачено наявність у судовій системі Верховного Суду України апеляційних та місцевих судів, а вищим судовим органам спеціалізованих судів визначаються відповідні вищі суди [11]. Проте така побудова судової системи видається надмірно розгалуженою і не відповідає одному із конституційних принципів її побудови – територіальності, що передбачає утворення судів відповідно до адміністративно-територіального устрою держави. Це зумовлено потребою вільного доступу до правосуддя всього населення, а також рівномірного поширення мережі судових органів на всю країну та її адміністративно-територіальні одиниці. Натомість вищі спеціалізовані суди, по суті, приймають на себе повноваження Верховного Суду України в частині касаційного перегляду цивільних, кримінальних, господарських та адміністративних справ. І тут можна погодитись із думкою В. Онопенка, що такі зміни порушують ще один із принципів реформування – наукового забезпечення розробки і здійснення реформи. У даному випадку В. Онопенко наголошує, що таке реформування не спирається на науково обґрунтований методологічний підхід до побудови судової системи, а навпаки – може призвести до дестабілізації судової влади, роз'єднаності судової системи, утворення додаткових автономних судових систем, порушення її цілісності [12].

На основі названих принципів можна вибудувати модель проведення реформи та етапи її запровадження. Перший етап можна визначити як початковий або підготовчий. У його ході буде здійснюватися підготовка до процесу реформування, яку визначатимуть такі заходи: всебічне вивчення стану функціонування судової системи на тлі соціально-економічного, суспіль-

но-політичного та культурного розвитку держави, наукове обґрунтування необхідності проведення реформи, розробка і затвердження концепції реформування та вироблення конкретних заходів щодо втілення цієї концепції в життя. Безумовно, це спільна робота органів всіх гілок влади, науковців, самоврядних органів тощо. Другий етап – правотворчий. На цьому етапі має відбуватись правотворча діяльність компетентних державних органів зі створення правових норм і нормативно-правових актів. Звичайно, що це діяльність профільних комітетів Верховної Ради України, створення та діяльність робочих груп щодо розробки відповідних законопроектів, робота самого парламенту щодо їх обговорення та прийняття.

Важливо, щоб цей процес відбувався за участю широких кіл громадськості, залучення засобів масової інформації, проведення роз'яснювальної роботи, круглих столів, семінарів, конференцій; надання владними структурами рівного права участі у цьому процесі опозиції, що зможе покращити не тільки процес реформування, а й сприятиме посиленню авторитету влади. Пасивність громадськості, зайняття позиції стороннього спостерігача часто призводить до того, що будь-яка реформа сприймається як реформа для влади. До речі, не менш важливим фактором є встановлення зворотного зв'язку між владою і громадськістю, бачення громадськістю реакції владних структур на її пропозиції, що можна досягти обговоренням та коментуванням надісланих пропозицій, рекомендацій конференцій представниками відповідних владних структур, фахівцями у засобах масової інформації, на веб-порталах, телемостах тощо.

Третій етап – це етап запровадження реформи, який при потребі може здійснюватися поступово. У такому разі важливо чітко визначити мету і завдання кожного із них, простежити взаємозв'язки між ними, мати інформацію про досягнуті результати з метою коригування дій на подальшому етапі. Моніторинг ходу запровадження реформи має надзвичайно важливе значення. Це один із факторів, що забезпечить успішний процес її проведення, дасть змогу оперативно реагувати на певні проблеми і недоліки тощо. Як свідчить практика, під час запровадження національних реформ у різних сферах життя саме цей етап був недостатньо відпрацьований, що призводило до самоплинного процесу проведення реформи, нівелювання її ідей та недосягнення результатів. Хід запровадження реформи також має бути відомий громадськості, широко висвітлюватись, коментуватись, обговорюватись в інформаційному просторі. Але для адекватної оцінки процесу реформування необхідно виробити відповідні критерії його ефективності, що мають містити оцінку досягнення мети і поставлених завдань, діяльності відповідних державних органів, оцінку рівня її запровадження громадськістю, міжнародною спільнотою тощо. Саме на цьому етапі важливою є взаємодія і співпраця всіх гілок влади, органів самоврядування, громадських структур. Звичайно, важлива роль відводиться судовій владі, яка у взаємодії з іншими гілками влади втілює саму реформу у життя та оцінює її ефективність, вказує на необхідність коригування вказаного процесу.

Підсумовуючи, можемо констатувати, що:

- для успішного проведення судової реформи вагоме значення має управлінська діяльність, яка передбачає комплекс системних заходів, спрямованих на регулювання процесу реформування;
- на позначення змін у судовій сфері, пов'язаних із перебудовою всіх інститутів судової системи, слід вживати поняття «реформа»;
- реформа – це процес кардинальних, часто тривалих за часом перетворень відповідних сторін суспільного життя, державно-правових інститутів, окремих структур тощо;
- системна реформа – це комплекс поступових змін, які забезпечують перехід суспільної системи від одного якісного стану до іншого, що є більш прогресивним, здійснюється мирним шляхом, послідовним залученням все більшої маси населення, яка більш активно утверджує себе як суб'єкт суспільного розвитку, та більшого спектру самих змін. Вказане поняття може вживатися як у широкому, так і вузькому значенні;
- судова реформа має ґрунтуватися на загальних принципах реформування державної діяльності в цілому, бути невід'ємною його складовою, а однією з гарантій її ефективності є наукове забезпечення процесу розробки і здійснення реформи.

Список використаної літератури:

1. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К., 1998-2004.

- Т. 5: П-С. – С. 303.
2. Тихомирова Л.В. Юридическая энциклопедия / Л.В. Тихомирова, М.Ю. Тихомиров. – М., 2006. – С. 757.
 3. Шумпетер Й.А. Капіталізм, соціалізм і демократія : пер. з англ. / А. Йозеф Шумпетер. – К., 1995. – С. 137.
 4. Опришко В.Ф. Основні засади судової реформи / В.Ф. Опришко // Право України. – 2010. – № 5. – С. 15-16.
 5. Лук'янець В.С. Сучасний науковий дискурс: оновлення методологічної культури / В.С. Лук'янець, О.М. Кравченко, Л.В. Озадовська. – К., 2000. – С. 268-270.
 6. Воронкова В.Г. Менеджмент у державних організаціях : навч. посібник / В.Г. Воронкова. – К., 2004. – С. 10.
 7. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С.Г. Стеценко. – К., 2007. – С. 68.
 8. Козюбра М.І. Судова влада в Україні / М.І. Козюбра // Право України. – 2004. – № 12. – С. 49.
 9. Сіренко В.Ф. Деякі проблеми реформування судової влади в Україні / В.Ф. Сіренко // Право України. – 2010. – № 5. – С. 4.
 10. Коліушко І.Б. Пріоритети судової реформи на сучасному етапі / І.Б. Коліушко, Р.О. Куйбіда // Право України. – 2010. – № 5. – С. 56.
 11. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (в редакції Закону від 8 грудня 2004 р.). – К., 2006. – Ст. 125.
 12. Онопенко В.В. Знищенням Верховного Суду захист прав людини не посилюють. З виступу Голови Верховного Суду України Василя Онопенка на Міжнародному саміті „Суди та суспільство”, Київ, 20 квітня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.k-z.com.ua/9136.

Надійшла до редакції 17.01.2013

МАНІЛІЧ О.В., здобувач
(Львівський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 348.02

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВА ТА РЕЛІГІЇ ЯК СПЕЦИФІЧНИХ ЧИННИКІВ СОЦІАЛЬНО-НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Розкрито питання взаємодії та взаємозв'язку релігійних і правових сфер суспільства, які мають справу з людськими конфліктами та претендують на те, щоб забезпечити необхідну справедливість при їх розв'язанні.

Ключові слова: право, релігія, внутрішньоцерковна сфера, релігійні норми, правові норми, релігійні потреби громадян, функції релігії, функціональна подібність права і релігії, релігійна доктрина, чинник соціального регулювання.

Раскрыты вопросы взаимодействия и взаимосвязи религиозных и правовых сфер общества, которые имеют дело с человеческими конфликтами и претендуют на то, чтобы обеспечить необходимую справедливость при их разрешении.

Ключевые слова: право, религия, внутрицерковная сфера, религиозные нормы, правовые, религиозные потребности граждан, функции религии, функциональное сходство права и религии, религиозная доктрина, фактор социального регулирования.

The authors elucidate the interaction and relationship of religious and legal spheres of society, who are dealing with human conflicts and pretend to provide the necessary equity in their resolution of.

Keywords: law, religion, internal church sphere, religious rules, regulations and religious needs of the citizens, the functions of religion, the functional similarity of law and religion, religious doctrine, the factor of social regulation.

Співвідношення релігії та права в умовах сучасної демократичної держави характеризується певними рисами. Більшість культових і організаційно-функціональних норм, що регламентують внутрішньоцерковну діяльність, є нейтральними щодо права, адже регулюють суспільні відносини, що не належать до сфери правового регулювання. Проте певна частина релігійних норм має своїм об'єктом ті самі суспільні відносини, що й право, які належать не тільки до внутрішньоцерковної сфери (наприклад, відносини, що виникають при створенні релігійних об'єднань, між віруючими регулюються виконавчими органами держави, а не служителями куль-

